

Destân-ı İbrâhîm'in Yeni Bir Nüshası

Merve GÜVEN | ORCID: [0000-0002-4870-2680](https://orcid.org/0000-0002-4870-2680) | ROR ID: <https://ror.org/01wntqw50> | E-Posta: mrvguven@ankara.edu.tr

Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı, Ankara, Türkiye

Öz

Destân-ı İbrâhîm, Anadolu İslâmî Türk edebiyatının teşekkül devresine ait manzum hikâyelerden biridir. Mesnevi nazım şekliyle yazılan bu eser, Hz. Peygamber'in, cariyesi Mâriye bint Şem'un el-Kıbtiyye'den (öl. 16/637) dünyaya gelen oğlu İbrahim'in (öl. 10/632 [?]) vefatını konu edinmektedir. Eserin, yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde çok sayıda yazma nüshası bulunmaktadır. Bu durum eserin halk tarafından sevildiğinin, yazıldığı dönemden itibaren ilgi ve alaka gördüğünün en önemli göstergesidir. Bu nüshalardan bazıları farklı araştırmacılar tarafından incelenmiş ve yayınlanmıştır. Bu çalışmada eserin daha önce herhangi bir çalışmaya konu edilmemiş, Ankara Millî Kütüphanedeki 06 Mil Yz A 2664/7 numaralı nüshası incelenmiştir. Zikredilen nüsha, eserin şimdiye kadar tespit edilmiş en hacimli nüshasıdır. Bu yönüyle hem daha önce incelenen nüshalardaki kurgu ve tahkiye problemini ortadan kaldırmakta hem de şaire dair yeni bilgiler ihtiva etmektedir.

Halkı eğitmek, dinî bilinci yerleştirmek maksadıyla yazılan bu eserde, hedef kitleye ve yazılış gayesine uygun bir şekilde, tasannudan uzak, sade ve samimi bir üslup tercih edilmiştir. Eser, sohbet meclislerinde bir toplantı süresince okunup tamamlanmaya uygun hacmiyle de dönemin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Türk düşünce tarihi açısından oldukça ehemmiyetli olan eser, telif edildiği dönemin dil özelliklerini günümüze aktarması açısından da kıymetlidir. Eser, yazıldığı dönem olan Eski Anadolu Türkçesinin ses ve şekil özelliklerini taşımaktadır. Dil ve kültür tarihimize ışık tutan bu eserin, yeni ve muhkem nüshalarının tespiti alana dair çalışmalara mühim katkılar sağlayacaktır.

Çalışma, giriş ve üç bölüm şeklinde düzenlenmiştir. Girişte, eserin yazıldığı döneme ve müellifine dair bilgiler verilmiştir. "Eser Hakkında Genel Bilgiler" başlığını taşıyan birinci bölüm iki alt başlığa ayrılmış; önce eserin dil, şekil ve söyleyiş özellikleri incelenmiş, ardından

eserin muhtevasına yer verilmiştir. İkinci bölüm çalışmanın konusunu teşkil eden Ankara Millî Kütüphanedeki 06 Mil Yz A 2664/7 numaralı nüshaya hasredilmiştir. “Nüsha Hakkında Genel Bilgiler” başlığını taşıyan bu bölüm kendi içinde iki alt başlığa ayrılarak önce nüshanın ayrıntılı tavsifi yapılmış, ardından bu nüshanın literatüre katkılarına temas edilmiştir. Üçüncü ve son bölümde bahsi geçen nüshanın transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler

Türk İslam Edebiyatı, Kırşehirli/Aksaraylı İsâ, Destân-ı İbrâhîm, Eski Anadolu Türkçesi, Manzum Hikâye, Mesnevi, Destan.

Atıf Bilgisi

Güven, Merve. "Destân-ı İbrâhîm'in Yeni Bir Nüshası". Dini Araştırmalar 67 (Aralık 2024), 163-215.
<https://doi.org/10.15745/da.1545066>

Geliş Tarihi	07.09.2024
Kabul Tarihi	19.11.2024
Yayın Tarihi	20.12.2024
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Benzerlik Taraması	Yapıldı – İntihal.net
Etik Bildirim	diniarastimalar98@gmail.com
Yapay Zeka Bildirimi	Bu çalışma hazırlanırken yapay zeka araçları kullanılmamıştır.
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

A New Copy of Destân-ı İbrâhîm

Merve GÜVEN | ORCID: [0000-0002-4870-2680](https://orcid.org/0000-0002-4870-2680) | ROR ID: <https://ror.org/01wntqw50> | E-Posta: mrvguven@ankara.edu.tr

Ankara University, Faculty of Divinity, Turkish Islamic Literature, Ankara, Türkiye

Abstract

Destân-ı İbrâhîm is a verse narrative from the formative period of Anatolian Islamic Turkish literature. This work, composed in masnavi verse, recounts the death of the Prophet Muhammad's son, Ibrahim, who was born to his concubine Mâriye bint Şem'ûn el-Kibtîyye. Numerous manuscript copies of this work exist in libraries both in Türkiye and abroad, indicating its popularity and the sustained interest it has garnered since its inception. Several of these copies have been analyzed and published by various researchers. This study focuses on the manuscript numbered 06 Mil Yz A 2664/7 in the Ankara National Library, which has not previously been the subject of academic inquiry. This copy is the most extensive version of the work identified to date. As such, it addresses issues of fiction and narration present in earlier examined copies and offers new insights regarding the poet.

The work was written to educate the public and foster religious awareness, employing a simple and sincere style that aligns with its target audience and purpose. Its volume is suitable for reading and completion in conversational assemblies, fulfilling the cultural needs of its time. Additionally, this work is significant for the history of Turkish thought and serves as a valuable resource for understanding the linguistic features of the period in which it was produced. It reflects the phonetic and morphological characteristics of Old Anatolian Turkish, showcasing the literary traits of its era.

The study is organized into an introduction and three chapters. The introduction provides context about the period in which the work was created and its author. The first chapter, titled "General Information About the Work," is divided into two sections: the first analyzes the language, form, and discourse features of the work, followed by a summary of its content. The second chapter is dedicated to the copy numbered 06 Mil Yz A 2664/7 in the Ankara

National Library, which is the focus of this study. This section, titled “General Information About the Copy,” includes a detailed description of the manuscript and discusses its contributions to the literature. The final chapter presents the transcribed text of the aforementioned copy.

Keywords

Turkish Islamic Literature, Kırşehirli/Aksaraylı İsâ, Destân-ı İbrâhîm, Old Anatolian Turkish, Manzum Story, Masnavi, Epic.

Citation

Güven, Merve. "A New Copy of Destân-ı İbrâhîm". *Religious Studies* 67 (December 2024), 163-215.
<https://doi.org/10.15745/da.1545066>

Date of Submission	07.09.2024
Date of Acceptance	19.11.2024
Date of Publication	20.12.2024
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Plagiarism Checks	Yes - İntihal.net
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	diniarastimlar98@gmail.com
Artificial Intelligence Statement:	Artificial intelligence tools were not used in the preparation of this study.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Giriş

Anadolu’da siyasi ve dinî birliğin tam anlamıyla kurulamadığı 13-14 hatta 15. yüzyılda kaleme alınan edebî eserlerin en belirgin vasıfları dinî içerikli olmalarıdır. Bu dönem sanatkârlarının, Ahmed Yesevî’nin (öl. 562/1166) Türkistan’da hikmetleriyle yapmaya çalıştığı hizmeti, Anadolu’da dinî destanlarla yapmaya çalıştığı söylenebilir.¹ Devrin Müslüman misyonerleri durumunda olan fakihler, kıssahanlar, şeyyadlar, muarrifler, meddahlar; İslam dinine karşı saf ve samimi bir iman taşıyan Anadolu halkının, Peygamber’in hayatına, ilk Müslümanların savaşlarına, ahiret âlemine dair merakını, mesnevi nazım şekliyle yazılan dinî-didaktik eserlerle gidermeye çalışmış, bu yolla İslam dinini kökleştirmeyi hedeflemiştir. Camilerde, tekkelerde, konaklarda, ordugâhlarda düzenlenen toplantılarda, manzum hikâyeler söylemiş, destanlar anlatmıştır. Bu doğrultuda bir toplantı süresince okunup bitecek hacimde eserler yazılmaya gayret edilmiş, hacmi fazla olan eserler ise aynı gaye için parçalara ayrılmıştır.² *Destân-ı İbrâhîm* de muhtevası ve hacmiyle bu ihtiyaç doğrultusunda kaleme alınmış bir eserdir. Hz. Muhammed’in ümmeti ve oğlu arasında yaptığı tercihi konu edinen eserde, bireyden ziyade toplumun yararının gözetilmesi gerektiği vurgulanmış,³ dinleyici ölüm gerçeği ile yüzleştirilerek, ölüm ötesi hayat için hazırlık yapmaya teşvik edilmiştir.

Anadolu İslamî Türk edebiyatının teşekkül devresine ait dinî-didaktik manzum hikâyelerin bir diğer özelliği ise müelliflerinin kim olduğu noktasındaki belirsizliktir.⁴ Bazı nüshalardan hareketle müellif olarak zikredilen isimlerin, bu eserlerin dinî toplantılardaki anlatıcılarına ait olabileceği de görüşler arasındadır.⁵ *Destân-ı İbrâhîm*’in müellifi olarak kabul

¹ Hanife Koncu, “Edebiyat-Tarih Bağlamında Bir Mesnevi: “Dâstân-ı Vefât-ı İbrâhîm”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 4 (2001), 140.

² Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi* (Ankara: Edebiyat Yayınevi, 1964), 143, 144.

³ Koncu, “Edebiyat-Tarih Bağlamında Bir Mesnevi: Dâstân-ı Vefât-ı İbrâhîm”, 140.

⁴ Muhammet Kuzubaş, “Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1/2 (Kış 2008), 306.

⁵ Hasibe Mazıoğlu, “Türk Edebiyatı, Eski”, *Türk Ansiklopedisi* (Ankara: MEB Yayınları, 1982), 32/89.

edilen Kırşehirli/Aksaraylı İsâ da bu isimlerden biridir.

Bugünkü bilgilere göre Kırşehirli/Aksaraylı İsâ'ya atfedilen dört eser mevcuttur.⁶ Bunlar; Hz. Peygamber'in miraç hadisesinin anlatıldığı *Mi'râciyye*⁷; Hz. İbrahim'in, oğlu Hz. İsmail'i kurban etmekle sınanması hadisesinin anlatıldığı *Destân-ı İsmâîl*⁸, Hz. Ömer'in oğlu Şuhmâ'nın bir Yahudi'yle karşılaşmasının ardından gelişen olayların anlatıldığı *Hikâyet-i Şuhmâ*⁹ ve Hz. Peygamber'in oğlu İbrahim'in vefatını konu edinen *Destân-ı İbrâhîm*'dir.

Konyalı İbrahim Hakkı'nın (öl. 1984), *Âbideleri ve Kitabeleri ile Aksaray Tarihi* adlı eserinde İsâ'nın; Aksaray'da yetişen şair ve bilginlerden biri olduğu, doğum tarihinin kesin olarak bilinmediği, 728/1327-28 yılında vefat ettiği bilgisi yer almaktadır. Hüsrevşahoğullarına mensup İsmail adlı bir zatın oğlu olduğu da yine bu eserden elde edilen bilgiler arasındadır. Ayrıca müellif, kaynaklarda şairin Kırşehirli Süleyman Türkmani'nin müritleri arasında yer aldığına dair bilgilerin de bulunduğunu kaydetmiştir.¹⁰

Bu çalışmada Kırşehirli/Aksaraylı İsâ'nın *Destân-ı İbrâhîm* isimli eserinin daha önce yayınlanmamış Ankara Millî Kütüphanedeki 06 Mil Yz A 2664/7 numaralı nüshası incelenecektir.

⁶ İsmail Güneş, "Aksaraylı İsâ", *e-aksaray Ansiklopedisi* (Erişim 26.08.2024)

⁷ Sema Özdemir, *Aksaraylı İsa'nın Mi'râciye'si* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1996). Ansiklopedi maddelerinde ve mi'râciyyeler üzerine hazırlanan makalelerde Sema Özdemir tarafından hazırlanan teze atıf yapılmakla birlikte Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezinde ve tezin tamamlandığı enstitünün tezler kataloğunda yapmış olduğumuz tarama neticesinde çalışmaya ulaşılammış, bahsi geçen tez tarafımızdan görülmemiştir. Bkz. Mustafa İsmet Uzun, "Mi'râciyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 30/135-140; İsmail Güneş, "Aksaraylı İsâ", *e-aksaray Ansiklopedisi* (Erişim 26.08.2024); Emrah Gülüm, "Türk Edebiyatı'nda Mi'râcnâmeler Üzerine Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bibliografya Denemesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/35 (2014), 105-111.

⁸ Türkan Korkmaz Bulut, "Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Bir Eser: Aksaraylı İsâ, *Destân-ı İsmâîl* [06 Mil Yz A 6823/5]", *Journal of Old Turkic Studies* 4/2 (Haziran 2020), 306-375; Sebahat Deniz, "Halk ve Divan Şiiri Müsterekleri Açısından Hz. İsmail'in Kurban Edilmesi Kıssası: Zileli Perverî ve Aksaraylı İsâ Örneği", 5. *Tokat Sempozyumu I-II*, ed. Coşkun Yılmaz (İstanbul: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, 2023), 427-461.

⁹ Şenol Korkmaz "Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Bir Hikâye: Aksaraylı İsâ: *Hikâyet-i Şuhmâ* [06 Mil Yz A 6823/2]", *Journal of Old Turkic Studies* 4/1 (Ocak 2020), 98-151; Yasin Uysal-Pınar Leblebici, "Dâsitân-ı Şahme'nin Paris Nüshası Üzerinde Bir İnceleme", *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi* 5/2 (Ağustos 2021), 838-857.

¹⁰ İbrahim Hakkı Konyalı, *Âbideleri ve Kitabeleri ile Aksaray Tarihi I-II* (İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası, 1974), 2: 2462-2463.

1. Eser Hakkında Genel Bilgiler

1.1. Eserin Dil, Şekil ve Söyleyiş Özellikleri: Eserin nazım şekli mesnevidir. İncelediğimiz nüshaya göre 299 beyitten oluşmaktadır. Aruzun remel bahrinin “fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün” kalıbı ile yazılmıştır. Bununla birlikte şair metinde yer yer vezin değişikliği yaparak hezec bahrinin “mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / fe‘ülün” kalıbını da kullanmıştır. Dönemin bir özelliği olarak eserde, imale-i maksureler ve zihafklar sıklıkla görülmektedir.

Halkı eğitmek, dinî bilinci yerleştirmek gayesiyle yazılan bu mesnevinin dili, sade ve anlaşılırdır. Bununla birlikte eserde muhtevanın bir gereği olarak dinî kavramlar, Arapça ibareler ve ayet iktibasları da yer almaktadır.

Şair, mesnevide mesajla lirizmi başarılı bir şekilde bir araya getirmiştir. Özellikle Hz. Peygamber ve oğlu İbrahim’in tasvirinde kullandığı edebî sanatlarla metinde ahenk ve tesiri artırmıştır. Nasihatname türündeki eserde; medih, münacat, tahassür, tahkiye, tasvir ve tazallüm şairin kullandığı edebî tarzlardan birkaçıdır.

Destân-ı İbrâhîm yazıldığı dönem olan Eski Anadolu Türkçesinin ses ve şekil özelliklerini taşımaktadır. Eserde Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik eklerinden tespit ettiklerimiz birer örneğiyle birlikte şunlardır:

- /-(y)IsAr/: Gelecek Zaman Eki

Dirligi yok kişinüñ işi ħarāb

Olisardur menzili āħir türāb

- /-(y)UbAn/: Zarf-Fiil Eki

İbrāhîm’i aluban yola girür

Her ne kim taqdirde yazılmış görür

- /-(y)IcAk/: Zarf-Fiil Eki

Muştafā oğlına böyle olıcaħ

Ya senüñ hālün nice olur öliceħ

- /+gıl; +gil/: 2. Teklik Şahıs Emir Kuvvetlendirme Eki

Oğluñı hazrete kurbân eylegil

Ümmetüñ derdine dermân eylegil

Mesnevîde geçen ve Eski Anadolu Türkçesinin söz varlığını oluşturan Türkçe kelime ve kelime gruplarına ise şu örnekleri vermek mümkündür:

alda-: kandırmak; **arı**: temiz; **aşşı**: fayda; **ayruk**: artık; **ayruksı**: farklı, benzersiz; **bay**: zengin; **becid**: çabuk, acele; **berk eyle-**: sağlamlaştırmak; **berü**: buraya; **birle**: ile; **bitür-**: meydana getirmek; **Çalap**: Allah; **diril-**: toplanmak; **dirlik it-**: yaşamak; **döy-**: sabretmek; **dün**: gece; **el götür-**: el açmak; **em**: ilaç; **esenleş-**: vedalaşmak; **eyit-**: demek; **görklü**: güzel; **imdi**: şimdi; **iv-**: acele etmek; **ķamu**: bütün; **ķanda**: Nerede?; **ķankı**: Hangi?; **ķatı**: çok; **ķazgan**: kazan; **key**: çok; **kiçi**: küçük; **ķoç-**: kucaklamak; **göyündür-**: yakmak; **nice**: Nasıl?; **nite**: Nasıl?; **oru**: oraya; **pes**: öyle ise; **sinle**: mezarlık; **soñucu**: sonunda; **söyündür-**: söndürmek; **ķamu**: cehennem; **ķapu**: huzur; **ķapu kıl-**: hürmet etmek; **ķon**: giysi; **ķur-**: ayağa kalkmak; **uçmak**: cennet; **üz-**: koparmak, kırmak; **yağşı**: güzel; **yarağ**: hazırlık; **yaşdan-**: yaslanmak; **yavuz**: kötü; **yazuklu**: günahkâr; **yile-**: koklamak; **yu-**: yıkamak.¹¹

1.2. Eserin Muhtevası: Eser Hz. Peygamber'in, cariyesi Mâriye bint Şem'ün el-Kıbtîyye'den dünyaya gelen oğlu İbrahim'in vefatını konu edinmektedir. İslam tarihi kaynaklarında İbrahim'in on yedi veya on sekiz aylıkken vefat ettiğine dair kayıtlar yaygın iken¹² eserde on dört yaşında vefat ettiği belirtilmektedir.

¹¹ Kelimelerin anlamları verilirken şu sözlüklerden istifade edilmiştir: Ömer Asım Aksoy vd., *Tarama Sözlüğü* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009); Burhan Paçacıoğlu, *VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı* (İstanbul: Kesit Yayınları, 2016).

¹² Bkz.: Asri Çubukçu, "İbrâhîm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 21/273-274; Kevser Özdoğan, *Hız. Peygamber'in Çocukları* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 79.

Şair, eserine ölüm gerçeğini vurgulayarak başlar. Dünyada ecel rüzgârı durmadan esmekte, kardeşi kardeşten, dostu dostan, sevgiliyi sevgiliden ayırmakta, anne-babaların bağrını yakmaktadır. Hanlar, hakanlar dahi bu derde çare bulamamış; evliya, enbiya da ölüm şerbetini içmiştir. Âlemlerin övüncü Hz. Peygamber de bu derdi tatmış, en sevgili oğlu İbrahim'i on dört yaşında kaybetmiştir. İbrahim; gül yanağı, ay yüzü, sümbül saçı, nergis gözü, yay kaşı ile güzellikte Yusuf'u, sesi ile Davud'u geçmiştir. On dört yaşına geldiğinde Hz. Peygamber, sevgili oğlunu mektebe vermiştir. Mektepte hocası Osman'dan Kur'an dersi almaktadır. Yine birgün İbrahim mektepte iken, Cenab-ı Hakk'ın emri ile Azrail, Hz. Peygamber'i ziyaret eder, selam verip eve girer. Azrail, Cenab-ı Hakk'ın kendisinden ümmetiyle oğlu İbrahim arasında bir tercih yapmasını istediğini Hz. Peygamber'e iletir. Oğlu İbrahim'i, Hakk'a kurban eylemesi hâlinde Hz. Peygamber ümmetine şefaath edebilecektir. Hz. Peygamber *“Ümmetümden yüzümü döndürmezem/Dinümüñ çerâğını söndürmezem; Emr anuñ el-hükmü li'llâh diyelüm/Cân u baş ümmet yolında koyalum; Her ne gelse rāzīyam Haq'dan bugün/Hüküm anuñ innā ileyhi rāci'un”* diyerek ümmetini tercih eder. Bunun üzerine Azrail, Hz. Peygamber'den oğlu İbrahim'i getirmesini ister. Hz. Peygamber, oğlunu almak üzere mektebe doğru yol alır. Yolda oğluna olan sevgisini, bu derdin dayanılmazlığını düşünerek gözyaşı döker ve evlat acısıyla derin bir ah çeker. Cenab-ı Hak, Cebrail'e bu ahı hemen tutmasını emreder. Aksi hâlde yer ile gök, cennet ve cehennem bu derdin ateşiyle yanacaktır. Hz. Peygamber mektebe vardığında İbrahim'in güzel sesini işitir. İbrahim Kur'an okumakta, melekler onu dinlemektedir. Bu manzara karşısında hüznlenen Hz. Peygamber, mektebin etrafında gözyaşı dökerek gezinir. Bir süre sonra mektebin kapısında durur ve bir oğlandan İbrahim'i çağırmasını ister. Arkadaşı İbrahim'in başının ağrıdığını, bunun için yattığını söyler. Hz. Peygamber'in isteği üzerine İbrahim'i çağırma için içeri girer. İbrahim, Hz. Peygamber'in kendisini almak için mektebe gelmiş olmasına şaşırır. Dışarı babasının yanına çıkar ve neden bu kadar zahmet çekip mektebe geldiğini sorar. Hz. Peygamber, evde bir misafir olduğunu ve İbrahim'i görmek istediğini belirtir. Oğlunun elini tutup

yola koyulan Hz. Peygamber, bir taraftan da gözyaşı döker. Bir süre sonra oğlundan kendisinin önünde yürümesini ister. İbrahim babasına saygısından onun önüne geçmek istemese de Hz. Peygamber'in isteğini yerine getirir. Hz. Peygamber, ölü sıra yürüyen oğlunu hasret ile doyusya izler. Eve vardıklarında Azrail ile karşılaşır. İbrahim bu heybet karşısında korkup titrer. Hz. Peygamber'e bu heybetli konuğun kim olduğunu sorar. Hz. Peygamber, onun ölüm meleği olduğunu söyler. O ki evlere destursuz giren, muhabbet yerine mihnet getiren, pehlivanları yere vuran, paşaların belini büken, yâri yârdan ayıran, planlı işleri bozan ve tüm bunları anzısın ve gizli yapan Azrail'dir. İbrahim babasının sözlerinden ölüm vaktinin geldiğini anlar ve bir daha mektebe varmak, hocasıyla helalleşip, arkadaşlarıyla vedalaşabilmek için babasına Azrail'den kendisi için izin istemesini söyler. İbrahim mektebe varır, durumu arkadaşlarına anlatır, onlarla kucaklaşıp vedalaşır. Hocasının huzuruna varır, ondan kendisine hakkını helal etmesini ister. Hocası ve arkadaşlarının gözyaşları arasında mektepten ayrılır. İbrahim eve döndüğünde yorgun ve bitkindir. Hz. Peygamber, oğlunun bu hâli karşısında endişelenir. Oğlunun elini tutar ve onu dizine yatırır. İbrahim'in gül benzi solmuş, bülbül dili susmuştur. İbrahim, Hz. Peygamber'in kucağında ve gözyaşları arasında ruhunu Azrail'e teslim eder. Gökte melekler Hz. Peygamber'in yasına eşlik eder. Güneş tutulup bir bakır tasa döner. İbrahim'in vefatını işiten Medine halkı toplanır, Rasul'ün evine varır. Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali de oradadır. Hz. Peygamber, Hz. Osman'dan İbrahim'i yıkayıp, kefenlemesini ister. Hz. Peygamber'in imamlığında cenaze namazı kılınır. Hz. Peygamber kendi eliyle oğlunu kabre yatırır ve bir süre onun kabri başında bekler. Oğlunun kabir sorgusunu kolaylaştırması için Cenab-ı Hakk'a niyazda bulunur. Melekler gelir ve kabirde sorgu başlar. “Rabbin kim?” sorusuna cevap veren İbrahim, “Peygamberin kim?” sorusuna cevap veremez. Hz. Peygamber o vakit oğluna telkinde bulunur ve bunun üzerine İbrahim, “Peygamberim atamdır.” diye cevap verir. İslam dininde “telkin” hadisesinin bu şekilde başladığını belirten şair, kaynak olarak da *Sirācu'l-ḳulūb* adlı eseri gösterir. Cenaze işlerinin ardından

Hız. Peygamber hüızünlü bir şekilde evine döner. O esnada kara yas giysilerini giymiş bir şekilde Cebraîl, Hız. Peygamber'in yanına varır. Ümmeti için oğlunu terk eden Hız. Peygamber'e; "Hağ Te'ālā lutf[u] ihsān işledi/Ķamu ümmetüñ saña bağışladı" müjdesini iletir. Eser, öğüt ve dua ile sona erer.

2. Nüşa Hakkında Genel Bilgiler

2.1. Nüşanın Tavsifi: İncelemeye konu olan mesnevi, Ankara Millî Kütüphanede 06 Mil Yz A 2664 yer numarası ile kayıtlı yazmanın 197b-206a sayfaları arasındadır. 208 yapraklık bu yazma; miklepli, siyah bez kaplı mukavva cilt içerisinde ve 200x140-163x108 mm. ebadındadır. Su yolu filigranlı sarı kâğıt üzerine nestalik hatla yazılmıştır. Çift sütun ve 17 satır olarak tanzim edilmiştir. Serlavhası ve takibeleri mevcuttur. Takibelerinden nüşanın herhangi bir eksiği olmadığı anlaşılmaktadır. Yapraklarında rutubet lekeleri bulunan yazma, tamir de görmüştür. 131a'daki kayda göre 12 Rebiyülahir 1064/2 Mart 1654 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir.

Biñ altmış dört târihinde intihāb

Eyledük taħrîr olındı bu kitāb

Ol Rebi'ü'l-āħir ayından tamām

On iki gün giçmiş idi ve's-selām

Bu mübārek nüşa'ı nağl eyledüm

Fikr idüp kendüme bir 'ağl eyledüm

Yazma dinî konulu mesnevilerin bir araya getirildiği bir mecmuadır. Bu mecmuadaki mesneviler sırasıyla şöyledir:

- 06 Mil Yz A 2664/1: *Vesiletü'n-Necāt*, Süleyman Çelebi
- 06 Mil Yz A 2664/2: *Mevlid-i Hz. Fâtıma*, Abdî
- 06 Mil Yz A 2664/3: *Mucizât-ı Muhammed Mustafâ*

- 06 Mil Yz A 2664/4: *Mevlid Okutmanın Faziletleri* (Yahudi karı-kocanın hikâyesi ve Zeyd oğlu Alî'nin hikâyesi)
- 06 Mil Yz A 2664/5: *Ervâh-nâme*, Edirne Karabulut Mescidi İmamı Halîl
- 06 Mil Yz A 2664/6: *Hız. İsmâil'in Kurbân Edilmesi*, Aksaraylı İsa
- 06 Mil Yz A 2664/7: *Manzûme-i Vefât-ı Hazret-i İbrahim*, Kırşehirli İsa

Çalışmada mesnevinin metni hazırlanırken tavsifi yapılan bu nüsha esas alınmıştır. Türkçe kelime ve eklerdeki ünlülerin, düzlük ve yuvarlaklığıyla ilgili göstergeler nüshada olduğu gibi aktarılmıştır. Bir göstergenin bulunmadığı kelimelerde Eski Anadolu Türkçesi döneminin özellikleri dikkate alınmıştır. Her beyte sıra numarası verilmiştir. Nüshanın sayfa numaraları, o sayfadaki ilk beytin yanında gösterilmiştir. Metinde sıkça karşılaşılan zihafalara ilgili harfin italik yazılması suretiyle işaret edilmiştir. Vezin gereği yapılan ünlü ulamaları yatık yay işaretiyle ( ) gösterilmiştir. Vezin hatası olan mısra ve beyitler dipnotta belirtilmiştir. Metinde eksik bırakılmış kelime, ek veya harfler metin tamiri yöntemi kullanılarak tamamlanmaya çalışılmış ve eklenen kısımlar köşeli ayraç [ ] içerisinde belirtilmiştir. Mısra başları ve bütün özel isimler büyük harfle başlatılmıştır. Özel isimlerden sonra gelen çekim ekleri kesme işareti ile ayrılmıştır. Metin içinde geçen ayet iktibasları eğik (italik) karakterde dizilmiş ve ilgili ayetin tam meali aparatta verilmiştir. Nüshanın sonunda yer alan ve müstensihe ait olduğunu düşündüğümüz aşağıdaki ifade, hazırlanılan metne dâhil edilmemiştir:

Kim ki hayr-ıla añarsa işbu hattun kâtibin

Hayra yazsun şerrini anuñ kirâmen kâtibin

2.2. Nüshanın Literatüre Katkısı: Eserin farklı nüshaları, araştırmacılar tarafından incelenmiş ve yayınlanmıştır. Bu isimlerden Koncu, eserin dört nüshasını (Millet Kütüphanesi Ali Emirî Manzum 1411, Topkapı Sarayı Kütüphanesi Yeni Eserler 520, Süleymaniye Kütüphanesi Serez 3839, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud 4339) karşılaştırmış ve bu nüshalardan beyit sayısı en fazla olan Millet Kütüphanesi Ali Emirî Koleksiyonu'ndaki nüshayı esas alarak

metni yayına hazırlamıştır.¹³ Koncu'nun çalışmasında, eseri değerlendirirken yer verdiği şu ifadeleri, tespit ettiğimiz nüshanın ve bu nüshayı yayına hazırlamanın önemini ortaya koymasından değerlidir:

*“Bu mesnevi, sanat açısından bakıldığında önemli bir özellik göstermez. Gerek kurgu, gerek tahkiye gerek şekli özellikler bakımından bozuktur. Ancak bu eserin bütün kusurlarını şairine yüklemek de doğru değildir. Zirâ henüz hem bu çeşit nazım şekillerinin Türk edebiyatının ilk örneklerinin oluşu hem de aruzun Türk diline tam manasıyla uydurulamadığı kuruluş devresidir. Bu sebeple ancak devri göz önünde bulundurularak değerlendirilebilirse şairin ve eserin önemi ortaya çıkmış olur.”*¹⁴

Üzerinde durmak istediğimiz husus Koncu'nun; *“Eserin bütün kusurlarını şairine yüklemek doğru değildir.”* şeklindeki ifadesidir. Koncu'nun da belirttiği gibi eserin kaleme alındığı dönem hem mesnevi gibi nazım şekillerinin ilk örneklerinin verildiği hem de aruzun Türk diline tam manasıyla uydurulamadığı kuruluş devresidir. Ancak bunlardan da önemlisi bahsi geçen eserin müellif hattı nüshası elde değildir. İncelemeye konu olan tüm nüshalar, müstensih kaleminden çıkmış, muahhar nüshalardır. Dolayısıyla bu nüshalardaki kusurları tamamıyla şaire yüklemek doğru değildir. Zira eser hakkındaki literatür incelendiğinde araştırmacıların inceleyip yayına hazırladıkları nüshaların ortalama 100-120 beyitten oluştuğu görülmektedir. Tespit edip incelediğimiz nüsha ise 299 beyittir. Bahsi geçen nüshalardaki eksik beyitler, Koncu'nun üzerinde durduğu *“kurgu ve tahkiye probleminin”* temel sebebi olabilir. Yine şekil (vezin/kafiye) noktasındaki problemler de müstensih hatalarından kaynaklanabilmektedir. Bu da eserin yeni nüshalarının tespit ve neşrinin önemini ortaya koymaktadır. Eseri Koncu ile aynı yıl yayına hazırlayan Kazım Köktekin'in; *“bu ve benzeri eserlerin özelliklerle halk dili ve halk dilinin imlasını yansıtması ve bu özelliklerin tespit edilmesi açısından önemli olduğuna”*¹⁵ dair kanaati ise sağlam nüshaların tespit ve neşrinin, dil çalışmaları açısından önemini bir göstergesidir. İncelediğimiz nüsha, hem eserin şimdiye kadar tespit edilmiş en hacimli

¹³ Koncu, “Edebiyat-Tarih Bağlamında Bir Mesnevi: “Dâstân-ı Vefât-ı İbrâhîm”, 135-168.

¹⁴ Koncu, “Edebiyat-Tarih Bağlamında Bir Mesnevi: “Dâstân-ı Vefât-ı İbrâhîm”, 148.

¹⁵ Kazım Köktekin, “Kırşehirli İsa'nın Dâstân-ı İbrâhîm'i ve Dili”, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi 16

nüshası olması hem de müstensihin özenli imlası ile esere dair literatüre önemli katkılar sağlayacak niteliktedir.

Tespit ettiğimiz nüshanın önemini ortaya koymasından eser hakkında daha önce yapılmış olan çalışmaları ve bu çalışmalarda esas alınan nüshalardaki beyit sayılarını zikretmek yerinde olacaktır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi eseri yayına hazırlayan ilk araştırmacılar Hanife Koncu ve Kazım Köktekin'dir. Hanife Koncu, 2001 yılında *Edebiyat-Tarih Bağlamında Bir Mesnevi: "Dâstân-ı Vefât-ı İbrâhîm"* başlıklı makalesinde mesnevinin tespit edebildiği sekiz nüshasını tanıtmış ve bu nüshalar içerisinde beyit sayısı en fazla olan Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Koleksiyonu'nda 1411 arşiv numarasıyla kayıtlı nüshayı esas alarak 150 beyitlik metni transkribe etmiştir.¹⁶ Aynı yıl Kazım Köktekin, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Bölümü'nde yer alan nüshadan hareketle *Kırşehirli İsa'nın Dâstân-ı İbrâhîm'i ve Dili* başlıklı bir makale kaleme almıştır. Söz konusu çalışmada 121 beyitlik metni transkribe etmiş ve eseri imla hususiyetleri açısından incelemiştir.¹⁷ 2008 yılında Muhammet Kuzubaş, Millî Kütüphanede 06 Mil Yz A 8624 yer numarası ile kayıtlı mecmuadaki *Vefât-ı Hazret-i İbrâhîm* mesnevisini yazmadaki diğer dört manzum hikâyeye birlikte yayına hazırlamıştır. Mesnevi bu nüshada 98 beyittir.¹⁸ 2011 yılında Çiğdem Türker, *Manzum Halk Hikâyeleri (İnceleme-Metin-Dizin)* başlıklı yüksek lisans tezinde, Göttingen Georg-August Üniversitesi Kütüphanesinde Turc. 9/4 numara ile kayıtlı mesnevi mecmuasını incelemiş ve bu mecmuada yer alan beş mesneviyi yayına hazırlamıştır. Bu mesnevilerden biri de *Destân-ı İbrâhîm*'dir ve metin bu nüshada 122 beyitten müteşekkildir.¹⁹ Şenol Korkmaz, 2012 yılında tamamladığı doktora tezinde, Ankara Millî Kütüphanede 06 Hk 1871 yer numarası ile kayıtlı mesnevi mecmuasını incelemiş

(2001), 15.

¹⁶ Koncu, "Edebiyat-Tarih Bağlamında Bir Mesnevi: "Dâstân-ı Vefât-ı İbrâhîm", 135-168.

¹⁷ Köktekin, "Kırşehirli İsa'nın Dâstân-ı İbrâhîm'i ve Dili", 13-26.

¹⁸ Muhammet Kuzubaş, "Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1/2 (Kış 2008), 322-330.

¹⁹ Çiğdem Türker, *Manzum Halk Hikâyeleri (İnceleme-Metin-Dizin)* (Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 7.

ve mecmuada yer alan 19 manzum hikâyeyi transkribe etmiştir. Bu metinlerden biri de Kırşehirli İsa'nın *Destân-ı İbrâhîm*'idir ve metin toplam 122 beyittir.²⁰ Ömer Yıldız, 2018 yılında tamamladığı tezinde Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesindeki BY7890/4 numaralı mecmuanın transkripsiyonlu metnine yer vermiş ve mecmuadaki mesnevileri muhteva açısından incelemiştir. Zikredilen mecmuada yer alan mesnevilerden biri de *Destân-ı İbrâhîm*'dir ve metin bu nüshada 75 beyittir.²¹ Aynı yıl Ayşe Şener, *Kitâb-ı Dâstân-ı İbrâhîm (Metin-İnceleme-Sözlük)* başlıklı yüksek lisans tezinde eserin, Milli Kütüphanedeki 06 Mil Yz A 1981/1 yer numaralı nüshasını incelemiştir. Bu nüshada eser, 113 beyittir.²² 2018 yılında Yıldray Çavdar, “*Hazret-i Peygamber'in Oğlu İbrahim'in Ölümü Üzerine Yazılmış Bir Manzume*” başlığını taşıyan kitap bölümü ile şahsi kütüphanesinde yer alan mecmuadaki 112 beyitlik metni transkribe etmiştir.²³ 2022 yılında Mehmet Yastı ve Ayşe Tursun, *Kırşehirli 'İsa'ya Ait Yeni Bir Dâstân-ı İbrâhîm Nüshası ve Dili* başlıklı makalelerinde Paris Biblioteque Nationale 252 numarada kayıtlı bir mecmuanın 7a-11b varakları arasında yer alan nüshadan hareketle 123 beyitlik metni transkribe etmiştir.²⁴ 2023 yılında ise Şükrü Baştürk, *Destan-ı İbrahim ve Dil Özellikleri* başlıklı bildirisinde eserin Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesinde GE4061 yer numarası ile kayıtlı nüshasını incelemiştir. Çalışmasında eserin konusuna, dil özelliklerine ve çeviri yazılı metnine yer vermiştir. Bu nüshada metin 113 beyittir.²⁵

²⁰ Şenol Korkmaz, *Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Manzum Hikâye Mecmuası (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin ve Tıpkıbasım)* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012), 517-526.

²¹ Ömer Yıldız, *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki BY7890/4 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve İncelemesi (1b-75a)* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 29.

²² Ayşe Şener, *Kitâb-ı Dâstân-ı İbrâhîm (Metin-İnceleme-Sözlük)* (Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

²³ Yıldray Çavdar, “*Hazret-i Peygamberin Oğlu İbrahim'in Ölümü Üzerine Yazılmış Bir Manzume*”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları*, ed. Tahsin Tapu vd. (Ankara: Çizgi Kitabevi Yayınları, 2018), 480-487.

²⁴ Mehmet Yastı-Ayşe Tursun, “*Kırşehirli 'İsa'ya Ait Yeni Bir Dâstân-ı İbrâhîm Nüshası ve Dili*”, *SEFAD* 48 (Aralık 2022), 73-99.

²⁵ Şükrü Baştürk, “*Destan-ı İbrahim ve Dil Özellikleri*”, *Uluslararası Tarih, Kültür, Dil ve Sanat Bağlamında Bitlis Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, ed. Fırat Ünsal, (Bitlis: Bitlis Eren Üniversitesi, 2023), 907-945.

Her biri ayrı yazmaları esas alan bu çalışmalar, *Destân-ı İbrâhîm*'in nüshalarının çokluğunun bir göstergesidir. Eserin nüshalarının fazla olması ise halk tarafından beğenilip okunmasının, yazıldığı dönemden itibaren yoğun ilgi ve alaka görmesinin bir neticesidir. Bu tarz dinî konulu, hacimsiz eserlerin müstakil nüshaları ise yok denecek kadar azdır. Çoğu, benzer hacimdeki eserlerin bir araya getirildiği mecmualar içerisinde yer almaktadır. Bu mecmualarda mürettiblerin gayesi, birden fazla dinî hikâyeyi bir araya getirmek ve sohbet meclislerinde okunabilecek bir kaynak metin oluşturmak yönünde olduğu için metinlerin kısaltılması yoluna gidilmiş ve bu nedenle eserlerin müellif kaleminden çıkmış hâlinin tespiti zorlaşmıştır. Yine mürettiblerin imla noktasındaki özensizlikleri ve mesnevilerin telif tarihinden çok sonra istinsah edilmiş olmaları gibi nedenler, metinleri telif edildikleri dönemin dil ve imla özelliklerinden uzaklaştırmış, bu durum mesneviler hakkında sağlam dil çalışmaları yapılmasını da zorlaştırmıştır. Eserin makalede incelediğimiz nüshası ise hem hacmiyle hem de imlasıyla zikredilen nüshalardan ayrılmaktadır.

Eser üzerine hazırlanmış olan çalışmalarda esas alınan nüshaların çoğunda, şairin adının yer aldığı beyit bulunmamaktadır. İlgili beytin yer aldığı sınırlı sayıda nüshada ise araştırmacılar müstensih hatası olduğunu belirterek beyti tamir etmek suretiyle yayınlamıştır:

ƘırƘ Őehirli 'aşînüñ dirliği yok

*Ey Kerîm ĥazretinde günâhum çok*²⁶

Ƙara Őehirlinüñ günâhı çok durur

*Ĥazretüñe lâyıƙ işi yok durur*²⁷

GelŐehr-i 'İsâ'nuñ derliği yok

*Ĥazretüñde yâ ilâhî eksüği çok*²⁸

²⁶ Köktekin, "ƘırŐehirli İsa'nın Dâstân-ı İbrâhîm'i ve Dili", 26.

²⁷ Korkmaz, *Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Manzum Hikâye Mecmuası*, 118.

²⁸ Yastı-Tursun, "ƘırŐehirli 'İsa'ya Ait Yeni Bir Dâstân-ı İbrâhîm Nüshası ve Dili", 87.

İncelediğimiz nüshada ise böyle bir müdahaleye gerek yoktur. Şairin adı, mecmuanın 205b sayfasında şu şekilde geçmektedir:

Ƙırşehirli ‘İsâ’nuñ dirliği yok

İllâ hazretde anuñ günâhı çok (279)

Daha önce incelenen nüshaların hiçbirinde yer almayan aşığıdaki beyitler de şairin aile hayatına dair bilgiler içermektedir. Şair, Hz. Peygamber’in, oğlu için acı çekip, gözyaşı döktüğü kısımda kendisinin de oğlunu kaybettiğine işaret eden şu ifadelere yer vermektedir:

Hîç atalar bu oda yakılmasun

Gözünüñ yaşını deryâ kılmason (79)

Hîç analar uğramason bu ğama

Beñzeyü ğam bir ayruksı deme (80)

Oğul oğul diyüben ata ana

İşbu müşkil işe nice katlana (81)

Baña soruñ ben bilürem bu odı

Hâk kimüñ-çün dünyâyı bâkî kodı (83)

Cānuma neler idüpdür bu firāk

Oğula hîç aşşı kılmaz iştiyāk (84)

Ayrıca nüsha dikkate alındığında eserde herhangi bir tahkiye ve kurgu probleminin olmadığı görülmektedir. Nüshaya göre eserin muhtevası, çalışmanın birinci bölümünde aktarıldığı için bu başlıkta ayrıca yer verilmeyecektir.

Makalede incelediğimiz 06 Mil Yz A 2664 numaralı mecmuada Kırşehirli İsâ’ya ait *Destân-ı İsmâîl* isimli mesnevi de yer almaktadır. Şaire ait bu iki eser, mecmuada art arda istinsah edilmiştir. Mecmua, her iki eserin de şimdiye kadar tespit edilmiş en hacimli nüshası-

dır. Sebahat Deniz, bu mecmuadan hareketle şairin, *Destân-ı İsmâîl* isimli mesnevisini değerlendirmiş ve *Halk ve Divan Şiiri Müşterekleri Açısından Hz. İsmail'in Kurban Edilmesi Kıssası: Zileli Perverî ve Aksaraylı İsâ Örneği* başlıklı bildirisinde şu ifadelere yer vermiştir:

“Eserin kütüphanelerde pek çok nüshası mevcuttur. Yapılan çalışmalarda şimdiye kadar eserin hacmi 90-128 beyit civarında tespit edilmiştir. Ancak bizim tespit ettiğimiz Milli Kütüphanede 06 Mil Yz A 2664-6 numarada kayıtlı olan nüsha 247 beyitten müteşekkildir.”²⁹

Deniz, ayrıca bu nüshanın şairin yaşadığı, dolayısıyla eserini telif ettiği döneme ve bulunduğu muhite dair de önemli bilgiler içerdiğini belirtmiştir:

Mevlânâ gül Şeyh Süleymân bülbüli

Akşarâyli 'İsâ bunlaruñ kuli

Pes budur bil dâstân-ı İsmâ'îl

*Cânumuz Sulţân Veled oldı delil*³⁰

Sonuç olarak Ankara Millî Kütüphanedeki 06 Mil Yz A 2664 yer numaralı mecmua yazıldıkları dönemin şiir zevkini ve dil özelliklerini yansıtan bu önemli eserlerin muhkem bir kaynağı durumundadır. *Destân-ı İbrâhîm*'in bu mecmuadaki nüshası esere dair literatürde önemli bir yere sahiptir ve yayınlanması şair ve eser hakkındaki pekçok eksiği ortadan kaldırmabilecektir.

²⁹ Deniz, “Halk ve Divan Şiiri Müşterekleri Açısından Hz. İsmail'in Kurban Edilmesi Kıssası: Zileli Perverî ve Aksaraylı İsâ Örneği”, 431.

³⁰ Deniz, “Halk ve Divan Şiiri Müşterekleri Açısından Hz. İsmail'in Kurban Edilmesi Kıssası: Zileli Perverî ve Aksaraylı İsâ Örneği”, 432.

3. Eserin Metni

Rasûl Hâzretinüñ Oğlı İbrâhîm Vefâtın Beyân İder. Allâhu A'lem.

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. İy Çalab sensin yine şabr eyleyen bu işlere   197/b
Sen şabırlık viresin qalmışlara dervîşlere³¹
2. Bu ne fürqat bu ne hasret bu ne âh
Kim bize vaşl eyledüñ iy Pâdişâh
3. Bu ne derd ü miñnet [ü] nâlân olur
Bu ne âteş kim dil-i süzân olur
4. Her kime kim rûzî kılduñ bir 'ıyâl
Eyledüñ anı şoñucı pâyemâl
5. Dünyâda ecel yili tırmaz eser
İy niçe analaruñ bağrın keser
6. İy niçe atalaruñ giçdi günü
Qulağına irmedi oğul üni
7. Qardaşı qardaşdan âñir ayırur
Ata ana oğlı için qayırrur
8. Dostları dostından âñir bu ölüm
Birlük iken ayırur eyler zulüm
9. Ayırur ölüm niçe yârenleri
Birbiriyle toğrı yol varanları

³¹ Beytin vezni faklıdır. (Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün)

10. Niçesinüñ cānın oda düşürür

‘Aqlın alur tedbîrini şaşırur

11. Toprağa koydı niçe aq yüzleri

Dün gibi dâ'im giçer gündüzleri

12. Qanı bunca enbiyâ vü evliyâ

198/a

Bir tanış gör n'oldı senden evlāya

13. Fağfūr u haqan Süleymān dağı hem

Bulmadılar bu ecel derdine em

14. Yüz yigirmi dört biñ peygamberi

Bu ecel şerbetin içdi her biri

15. Ne oğlan qodı ne yigit ne qoca

Ne faqır qodı bu ölüm ne hoca³²

16. Qamusı birdir aña iy dîn eri

Vir şalavāt şād kıl Peygamber'i

17. Fānī dünyā hükmine fermān olan

‘Āşî ümmet derdine dermān olan

18. Dîn kılcı Tañrı'nuñ Peygamberi

Ve'd-*duhâ*³³ ve'-*ş-semi*³⁴ *esrâ*³⁵ bülbüli

---

³² Beytin vezni farklıdır. (Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fe'ülün)

³³ “Yemin olsun, kuşluk vaktine.” *Kur'ân Yolu* (Erişim 29 Ağustos 2024), ed-Duhâ 93/1.

³⁴ “Yemin olsun, güneşe ve kuşluğuna.” eş-Şems 91/1.

³⁵ “Bir gece, kendisine bazı âyetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Harâm'dan çevresini mübarek kıldığı-mız Mescid-i Aksâ'ya götürən Allah eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmekte-dir.” el-İsrâ 17/1.

19. *İkra*³⁶ maḥkûmı vü *evḥâ*³⁷ ma‘deni
Âḥiret şâhı vü Baḥḥâ³⁸ gülşeni
20. ‘Âlemüñ faḥrı Muḥammed Muştafâ
Gördi hem bu derdi ol kân-ı şafâ
21. Bir oğul virmişdi aña ol Raḥîm
Muştafâ ḳomişdı adın İbrâhîm
22. Var idi dört oğlı ol Muḥammed’üñ
Ol yazuḳlular ümîdi Aḥmed’üñ
23. Biri Ṭayyib birinüñ Ṭâhir adı
Biri Ḳâsım biri İbrâhîm idi
24. Ol üçinden İbrâhîm ulu idi
Ḳamusından daḥı sevgülü idi
25. İrişüp ol tamâm olmışdı yigit
Niçe idi vaşfını eydem işit
26. Yañağı uçmaḳ güliydi yüzi ay
Şaçı sünbül gözi nergis ḳaşı yay
27. Dişleri incü nefesi ‘ūd idi
Özi Yūsuf nağmesi Dāvūd idi
28. Yūsuf’uñ ḥüsni ḳatında ḥâl idi
Dāvūd âvâzı yanında lâl idi

³⁶ “Yaratan Rabbinin adıyla oku!” el-Alak 96/1.

³⁷ “Böylece Allah, kuluna vahyini ilettili.” en-Necm 53/10.

³⁸ Mekke ile Mina arasında bir yer. Bkz. Salim Öğüt, “Ebtah”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/82-83.

29. İbrâhîm'i key severdi cân-ıla 198/b
Cümle yarağın düzüp erkân-ıla
30. Ālem içre olmasun diyü melûl
Tonların düzmişdi kamu pür-uşûl
31. Tamâm on dört yaşına irmiş idi
Rasûl anı mektebe virmiş idi
32. Oğur idi üstâdı 'Osmân-ıdı
Dün ü gün işi güci Qur'ân-ıdı
33. Aña Qur'ân'ı ta'lim itmiş idi
Meger kim va'de gelüp yitmiş idi³⁹
34. Günde bir gün tırdı yirinden revân
Arı âbdest aldı İbrâhîm hemân
35. Atasıyla namâz-ı şubhı kıldı
Du'â idüp yine mektebe geldi⁴⁰
36. Yine oturdu yirine İbrâhîm
Gör ki n'eyler anuñla Rabbü'l-Kerîm⁴¹
37. Kamu maḥlûḳ fânîdür Ḥaḳ bî-zevâl
Gör ki nice ḥükm ider ol Zû'l-celâl
38. Ḥaḳ buyurdu yire in yâ 'Azrâ'îl
Bizüm için dosta ḳurbân dilegil

³⁹ Beytin vezni farklıdır. (Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fe'ülün)

⁴⁰ Beytin vezni farklıdır. (Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fe'ülün)

⁴¹ İkinci mısram vezni bozuktur.

39. Bize İbrâhîm'i kurbân eylesün
    'Âşîler derdine dermân eylesün
40. Böyle emr eyledi çünkim ol Celîl
    Bir dem içre indi yire 'Azrâ'îl
41. Ol gün evde otururdu Muştafâ
    Gör ki n'eyler aña çarh-ı bî-vefâ
42. Girdi 'Azrâ'îl kapudan içerü
    Rasûl'e virdi selâm geldi_ilerü
43. İrdi ol demde Rasûl'ün_ñ_ katına
    Niyâz itdi yüz sürüp_ hazretine
44. Yâ Rasûl dir Hâk_ Çalab_ kıldı selâm
    Sağ esenlikler da_ı_ birkaç_ kelâm
45. İbrâhîm'i ger severse Muştafâ
    Ümmetine itmesün meyl-i vefâ
46. Ne dilersem ümmetine işleyem
    Ben aña İbrâhîm'i ba_ı_şlayam
47. Ümmetin severse A_med_ şeksüzün
    Görmesün ol o_ğl_ İbrâhîm_ yüzün
48. Kankısın dilerse ol kılsun kabûl
    Hâk_ Çalab_ böyle buyurdu yâ Rasûl
49. Didi yâ A_med_ yolu_nda_ er misin
    Bu günâhkâr_ ümmeti_ sever misin

199/a

50. Oğluğı Һazrete Һurbân eylegil
Ümmetüñ derdine dermân eylegil
51. Çünki evvelden aduñ oldı Şefîc
Tañrı'nuñ buyurđına olđıl muñîc
52. Çün işitdi bunı ol Faħr-i cihân
Kühl-i mâ-zâġa'l-başar'dan⁴² dökdi Һan
53. Didi Aħmed ümmetüm gerek baña
Çurbân olsun ma'sûm İbrâhîm aña
54. Ümmetümden yüzümi döndürmezem
Dînumüñ çerâġını söndürmezem
55. Emr anuñ el-ħükmü li'llâh⁴³ diyelüm
Cân u baş ümmet yolında Һoyalum
56. Her ne gelse râzîyam Һaġ'dan bugün
Ĥükm anuñ [*innâ ileyhi râci'un*]⁴⁴
57. Böyle geldi çünki fermân ümmete
Biñ cânım var-ısa Һurbân ümmete
58. 'Azrâ'il eydür ki vaġt oldı tamâm
Yâ Rasûl İbrâhîm'üñ cânın alam
59. Һanda ise tîz anı getirivir
Ĥaġ buyurdi bu işi bitürivir

---

⁴² “Göz ne kaydı ne de hedefinden şaştı.” en-Necm 53/17.

⁴³ Ĥüküm Allah'ındır.

⁴⁴ “Onlar; başlarına bir musibet gelince, “Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceġiz” derler.” el-Bakara 2/156. Metinde “*innâ ileyhi'r-râci'un*” şeklindedir.

60. Çün işitdi Muştafâ bu sözleri

Yaş-ıla töldi mübârek gözleri

61. Bildi kim İbrâhîm'e irdi ecel

Defterini 'ömrinüñ dürdi ecel

62. Didi âhîr çekmem anuñ-çün ğamı

Mektebe virmiş idüm İbrâhîm'i

63. Egleniştir varayum gel diyeyüm

199/b

Evde işüñ var diyü aldayayum

64. Muştafâ tırdı yirinden ağlayu

İbrâhîm derdi yüregın tağlayu

65. Yola girdi mektebe toğrı gider

Hağ Çalab sevdüklerine gör n'ider

66. Ağlayup dir idi iy cānum oğul

Ğonca sünbül verd-i reyhānum oğul

67. İy benüm göñlüm yimişi İbrâhîm

Ne tiz irdi saña tağdır-i kadim

68. Sensin âhîr dört ođuluñ serveri

Haçıl eyler kadd-i servi 'ar'arı

69. Kemāince hüsünüñ yok kuşurı

Göñlümüñ arāmı gözümüñ nūrı

70. Mektebe 'azm itdi gitdi Muştafâ

Bir 'alāmet görđi ol dem bā-şafâ

71. Kaldurup başın göge bakdı meger

Gördi tutmuş gökyüzün ferîşteler

72. Muştafâ anı göricek kıldı âh

Bu 'ıyâl derdi ne müşkil yâ İlâh

73. Kimse oğul acısını görmesün

Kimseye Hâk işbu derdi virmesün

74. Hâk Te'âlâ itdi Cibrîl'e hitâb

Muştafâ'nuñ tiz iriş âhını kap

75. Doğınursa göklerüme yandurur

Dûd-ı âhı göklere boyandurur

76. Ger inerse yirleri göyündürür

Gözyaşı tamu odın söyündürür

77. İrişüp Cebrâ'îl ol âhı kapar

Hâk Çalab eyle buyurdi çün i yâr

78. Tutmasa ol âhı Cibrîl iy 'amû

Yanar idi yir ü gök uçmağ tamu

79. Hiç ațalar bu oda yağılmasun

Gözinüñ yaşını deryâ kılmasun

80. Hiç analar uğramasun bu gama

200/a

Beñzeyü gam bir ayruksı deme

81. Oğul oğul diyüben ata ana

İşbu müşkil işe nice katlana

82. Yavuz gözden şakınurken anları

Terk idüben sevdüğü yârenleri⁴⁵

83. Baña şoruñ ben bilürem bu odı

Hağ kimüñ-çün dünyâyı bâkî kodı

84. Cānuma neler idüpdür bu firāk

Oğula hîç aşşı kılmaz iştiyāk

85. Öpüp oğşarken çıkarup sinleye

Çuzıcağın komağa kimler döye

86. Oğul olur kuvvet olan tenlere

Oğul olur od bırağan cānlara

87. Oğul olur ataları güldüren

Oğul olur gözleri yaş talduran

88. Ana ata ditrer iken üstine

Diñle gör ne geldi Tañrı dostına

89. Vardı mekteb kapusına iñleyü

İbrâhîm'ün hüb âvâzın diñleyü

90. İbrâhîm Qur'ân okur idi meger

Dutmış idi gökyüzün feriştelere

91. Yidi kez mekteb-hâne'i tolanur

Gözi yaş-ıla soğaklar şulanur

92. Çün irişdi mektebüñ kapusına

Çıkdı bir oğlan anuñ tapusına

---

⁴⁵ Birinci mısraın vezni bozuktur.

93. Muştafâ didi okur mı İbrâhîm

Yoḥsa kim irdi aña emr-i 'azîm

94. Oḡlan eydür Qur'ân okurken nâgâh

Başum aḡrır diyü yatdı ol âgâh

95. Rasûl eydür oḡlana gir içeri

Yüri var söyle aña gelsün berü

96. Girdi oḡlan didi kim yâ İbrâhîm

Biz kamu yoḥsul u sen bay İbrâhîm

97. Atañ ol iki cihānuñ serveri

200/b

Mü'minlerüñ dîn yolında rehberi⁴⁶

98. İsteyüp gelmiş seni taşra turur

Yüzi nûrı pertevi 'arşa urur

99. İbrâhîm eydür nite oldı 'aceb

Beni babam isteyüp kıldı taleb

100. İy 'aceb bilsem ne hâl oldı ata

Oḡlı için düşdi bunca zaḡmete

101. Çıkayum bir ay yüzini göreyüm

Cānumı kurbân dilerse vireyüm

102. Çıkdı gördi Muştafâ taşra turur

Tapu kırup 'izzet-ile yüz urur

103. Didi iy baba nite oldı 'aceb

İsteyüp geldüñ bizi çekdüñ ta'ab

---

⁴⁶ İkinci mısram vezni bozuktur.

104. Muştafâ dir bir konuk geldi eve

Seni ister okıyup geldüm ive

105. Sem'a t̄a'a⁴⁷ didi girdiler yola

Tañrı'nuñ taq̄dirini gör ne kıla

106. Tutdı İbrâhîm'üñ ol dem elini

Gözleri yaş t̄oldı görmez yolını

107. İbrâhîm'i aluban yola girür

Her ne kim taq̄dirde yazılmış görür

108. Rasûl İbrâhîm'e dir kim yürü

İlerü öñümce iy gözüm nûrı

109. Didi İbrâhîm revâ degül ata

Oğul ata öñine giçmek haṭâ

110. Muştafâ dir sen teferrücsin baña

Hâlümü şimdi diyemezem saña

111. Bugün öyleye degin baña konuk

Olıarsın bu söze Haḫ'dur ṭanuk

112. Yüregüm yandı oğul n'eyleyeyüm

Hâlık'uñ rāzın kime söyleyeyüm

113. Geldüğüm oldur seni almaqlığa

İsterem dost iline şalmaqlığa

114. Va'de irdi çıkdı vuşlat aradan

201/a

Böyle taq̄dir eylemiş ol yaradan

⁴⁷ İştittim ve itaat ettim.

115. Muştafâ'nuñ yüridi öñince ol
Hâsret-ile bakdı aña çün Rasûl
116. Geldiler ive içerü girdiler
'Azrâ'il'üñ intizârın gördiler
117. Ditredi gördükde İbrâhîm anı
Lerze düşdi cismine kôrkdı cānı
118. Kôrkdı cism ürkdi cānı vehm eyledi
Şıgıñup vardı Rasûl'e söyledi
119. Çünki 'Azrâ'il'i İbrâhîm görür
Bu ne kişidür baba diyüp şorur
120. Didi baba bu ne heybetlü konuğ
Göricek ürkdi cānum Tañrı ÷anuç
121. Buña kim dirler nedür adı bunuñ
Ne işe geldi yanuña bu senüñ
122. Tâkatüm yoğ bilmezem nemdür benüm
Başum ağrır od gibi yanar tenüm
123. Bunı gördüm düşdi fürkat cānuma
Nice hālüm 'arz idem sulţānuma
124. Bunı gördüm şaşdı hep 'aqlum bilüm
Dutmaz oldı ayağum dağı elüm
125. İy baba bu dem benüm hālüme bak
Şefkat eyle gör ne tağdır itdi Hâk

126. Muştafâ didi oğul hîç korkma sen

Budur ol âdemlerüñ bağrın kesen

127. Budur ol kim dostı dostdan ayırur

Öldüğine âdemüñ kim kayırur

128. Bunuñ adı Melekü'l-mevt'dür hemân

İrdüğine bir sâ'at virmez emân

129. Bu konuğ olduğu yir oldı harâb

Niçe sulţânlar evin kıldı türâb

130. Niçe aq şüretleri itdi siyâh

Hem mezârı üzre bitürdi giyâh

131. Niçe sulţânlar var idi bir zamân

201/b

Türbesinden dağı kalmadı nişân

132. Niçe gül yüzlüleri kıldı tebâh

Niçesinüñ üstine bitdi giyâh

133. Bu konuğ hîç kimseye virmez emân

Çâresi emre muţî' olmak hemân

134. Bunuñ elinden uçan kuşlar revân

Kaçmağ-ıla kurtulmaz iy cüvân

135. Budur ol destürsüz evlere giren

Mağabbet yirine çok miñnet viren⁴⁸

136. Pehlüvânlaruñ budur qolın buran

Ayağından kaldurup yire uran

⁴⁸ İkinci mısram vezni bozuktur.

137. Budur ol paşalaruñ bilin üzen
Kim kamu düzülmüş işleri bozan
138. Yarı yârdan ayıran budur ‘ayân
Maḥfî işler işini gizlü nihân
139. Kimsenüñ hiç gözine görünmez ol
Korḳmaḡuñ fâydası yokdur iy oḡul
140. Çünkü İbrâhîm bu sözi diñledi
Âh idüp derd-i derûndan iñledi
141. Bildi ‘Azrâ’îl imiş işbu kişi
Âdemüñ cânını almaḡdur işi
142. Didi baba luṭf iḥsân eylegil
Benüm için bu ‘azîze söylegil
143. Kim baña bir laḡza mühlet vire ol
Bir daḡı mektebe varam yâ Rasûl
144. Tâ varam üstâdımüñ elin öpem
Ayāḡına baş ḳoyup göñlin yapam
145. Baña zîrâ ‘ilmi ta‘lîm eyledi
Bildürüp Ḳur’ân’ı tefhîm eyledi
146. Hem benümle oḡıyan oḡlanlara
Ḥoş ḫelâllik dileyem ben anlara
147. Niçe oḡlanlar sebaḳdaşum durur
Her birisi iş ü yoldaşum durur

148. Dilümi bir ʿözü-ile bileyeyüm 202/a
Her birinden helâllik dileyeyüm⁴⁹
149. Üstâdımñ rāzılığın alayum
Girü dönüp hıdmetüñe geleyüm
150. Mühlet alup mektebe geldi revân
Girdi İbrâhîm içerü ol zamân
151. Gördiler İbrâhîm'i çün bildiler
Oğlancuqlar cümle karşı geldiler⁵⁰
152. Didiler babañ niçün geldi saña
Beñzüñ ağarmış dağı n'oldı saña
153. Ne haberdür luğ idüp söyle bize
Ne hikâyetdür beyân eyle bize
154. Toğrı yârimüz nedür hâlün senün
Söyle nice oldı ahvâlün senün
155. Didi İbrâhîm vedâ' eyleñ bizi
Kim dağı görmeyiserem ben sizi
156. Yüregüm yandı göyüñdi bu tenüm
Arañuzda ʿömrüm az imiş benüm
157. Âhîret haqqın helâl eyleñ bu dem
Kim yakın oldı bu dünyâdan gidem

---

⁴⁹ İkinci mısraın vezni bozuktur.

⁵⁰ İkinci mısraın vezni bozuktur.

158. Va‘demüz irişdi yārenler bilüñ
Giderem ben siz kamu esen kaluñ
159. Çünkü oğlanlar bu hāli bildiler
Ağlaşup feryād u zārî kıldılar
160. Cümle bu kez āh idüp kıldı fiğān
Didiler anlar dirīgā el-emān
161. Kamusu elin eline aldılar
İbrāhîm’üñ boynına kol şaldılar
162. Kimi elin būs ider kim gül yüzün
Kimi kan yaş-ıla taldurdu gözin
163. Oğlancuqlar zārî kıldılar ‘azîm
Kim bize bağışlasun seni Kerîm⁵¹
164. Girdiler üstādlarınıñ katına
İşbu hāli ‘arz idüp hazretine
165. Didiler İbrāhîm’e irmiş ecel
Kim esenleşdi bizümle bu maḥal
166. Geldi sizden daḥı hoşnūdlıq diler
Ne buyurursız eyā şāhib-hüner
167. İlerü yürüdi İbrāhîm hemān
Hvācesinüñ elin öpdi ol zamān
168. Tırdı anda karşıasına hvācenüñ
Tapu kıldı yüzine baqdı anuñ

202/b

---

⁵¹ Birinci mısraın vezni bozuktur.

169. Baş koyuban eyledi ‘öZR ü niyâz
Didi iy h^vâce yazılmış ‘ömrüm az
170. Ben kuluña ‘ilmi ta‘lîm eyledüñ
Zahmetüm çekdüñ baña hoş söyledüñ
171. Şimdi geldüm göñlüñüz ele alam
Şanmañuz ayruğ dahı bunda gelem
172. Va‘de irdi ‘ākıbet öñden şoña
Rāzî olsun hātıruñ benden yaña
173. Pes helālîk dileyüp geldüm size
Āhiret hākkın helāl eyleñ bize
174. Çünkü bu āyet irişdi gāfilün
Okuduk [innā ileyhi rāci‘ün]⁵²
175. İşidüp bu sözi ‘Osmān ağladı
Gözinüñ yaşı yüzine çağladı
176. Didi iy ma‘şūm-ı pāk-i enbiyā
İy ciger-gūşe-i Rasūl-i Kibriyā⁵³
177. Ne sözüm var söyleyem ben bu zamān
Hālimüz cümle bilür ol Müste‘ān
178. Rāzîyam ben rāzî olsun Hāğ Çalab
Hem mu‘în ola saña görme ta‘ab

⁵² “Onlar; başlarına bir musibet gelince, “Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz” derler.” el-Bakara 2/156. Metinde “innā ileyhi’r-rāci‘ün” şeklindedir.

⁵³ İkinci mısram vezni bozuktur.

179. Țoymaduđ görklü cemâlũn görmege

Uş gidersin Țatlu cānuñ virmege

180. Bu ölüm saña dağı irişdi tîz

Emr anuñ *el-ħükmü li'llāhi'l-‘Azîz*⁵⁴

181. Ol dem oğlanlar Țamu ağlaşdılar

İbrāhîm'ũn ayağına düşdiler

182. Didiler Şimdi ‘aceb n’oldı saña

203/a

İbrāhîm eydür ecel irdi baña

183. Siz unutmañuz beni öldi diyü

Ölinũn ardınca kim öldi diyü

184. Her birinũn Țoçdı boynın yiledi

Ellerin dutdı ħelālîk diledi

185. Cümlecügi ħoş ħelāl eylediler

Ağlaşup göñlin melāl eylediler

186. İbrāhîm anda ol dem Țurdı oru

Üstādın vedā‘ idüp döndi girü⁵⁵

187. Dutdı oğlancuğlar anı nāgehān

Ağlaşup derd-ile Țılurlar fiğān

188. Hiç birisi rāzî olmaz gitmege

İbrāhîm kendülerin terk itmege

---

⁵⁴ “Bu duruma düşmenizın sebebi Őudur: Allah’ın ismi tek başına anıldığı zaman inkâra sapardınız, ama O’na ortak Țoşulduđunda buna inanırdınız. Artık ħüküm, yüce ve ulu olan Allah’ındır.” el-Mü’min 40/12.

⁵⁵ Birinci mısraın vezni bozuktur.

189. Didi İbrâhîm ki yârenler bilüñ

Eliñüzden koñ beni fâriğ oluñ

190. Gider ol her kim çoğarsa anadan

Böyle didi çıktı mekteb-hânedan

191. Ākıbet gönderdiler zârî kıluḡ

Şabri kendülere hoş yârî kıluḡ

192. Kaldılar her birisi biñ zâr-ıla

Kıldılar āh vāh ḡasret nār-ıla

193. Girü döndiler kâmusı aḡlayu

Fürkat odına yürekler taḡlayu

194. Bunları esenleyüp girdi yola

Gitdi İbrâhîm becid gör ne kıla

195. Evlerine geldi gitdi kuvveti

İrmiş idi aña ölüm heybeti

196. Geldi çünkim evleri kapusına

Girdi içeri ḡazretüñ tapusına

197. El göğüsde kodı hoş virdi selām

Luḡf-ıla aldı selāmın ol hümām

198. Gördi İbrâhîm za'if olmuş katı

Kār kıldı Muştafâ'ya fürkati

199. Muştafâ eydür oḡul n'oldı saña

Didi İbrâhîm ecel irdi baña

203/b

200. atuma gel baba seni göreyüm
Hem getir yüzün yzime sreym
201. Didi y oğul nedür ln senün
Kimse bilmez bu dem ağvln senün
202. İbrhm eydür ki y ata bu dem
Bağum ağrır atı h bilmem n'idem
203. oğlugum yok uvvetm almadı dir
N'olduğum kimse benüm bilmedi dir
204. Bağum igen ağrır iy benüm atam
Yağdanup dizni bir lağza yatam
205. Muğtafa eydür ki yağdan dizmi
İstirhat eylegil ut szmi
206. Dizini yağdandı bildi lini
Aldı eline AĞmed an elini
207. Yatdı İbrhm Rasl'n dizine
Bağdı İbrhm'n AĞmed yüzine
208. Gördi ol gl beğzi ĐolmıĐ gl gibi
Söylemez olmığ dili bülbül gibi
209. Olmığ ol la'lin udağlar kehribr
İnc gibi diğleri dutmığdı br
210. Nliğ itdi lk'a ol dem Rasl
Didi y Rb eyle urbnum abl

211. Çün İbrâhîm yatdı Rasûl dizine

Bağdı bir kez atasınıñ yüzine⁵⁶

212. Gördi yaş tolmış atasınıñ gözi

Acıyup kendüsine yanmış özi

213. Bildi ol sâ'atde İbrâhîm hâlin

Muştafâ'nuñ eline virdi elin

214. Elini İbrâhîm'üñ aldı Rasûl

'Azrâ'ile işâret kıldı Rasûl

215. Didi yâ melek hemân turgıl oru

Rûhını kabz eyle tiz gel ilerü

216. 'Azrâ'il oturduğı yirden tırur

204/a

Çorçup İbrâhîm Rasûl'e şıgınur

217. Didi Aħmed oğlına yâ İbrâhîm

Çorçma kim raħmet kıla saña Raħîm

218. Baña şıgınma oğul şıgın Haħ'a

Zire cümle fânîdür oldur beķâ

219. İbrâhîm eydür ki ben anuñ için

Çorçmazam senüñ 'aziz cānuñ için

220. Çün ölürem bārī yüzüñ göreyüm

Hem senüñ koķuñ alup cān vireyüm

221. 'Azrâ'il kabz itmege tıtdı anı

Çucağında Aħmed'üñ virdi cānı

⁵⁶ Birinci mısraın vezni bozuktur.

222. Çün ölüben 'Azrâ'îl kabz itdi cân

Rasûlu'llâh gözlerinden aqđı qan

223. Gün tütuldı şöyle şan bir bakır taş

Feriştehler gökyüzinde tütüdi yas⁵⁷

224. İns ü cinn ü hem melek kıldı figân

Hük-m-i taqđirüñ dimişdür küllü fân⁵⁸

225. İbrâhîm fevt olduğın çün bildiler

Medîne kavmi dirilüp geldiler

226. Qankı mü'min kim işitdi bu sözi

Ağlamaqdan yaş-ıla tıldı gözi

227. Cümle aşhâblar bu hâli bildiler

Ol Rasûl'ün qatına cem' oldılar

228. Ol Ebü Bekr ü 'Ömer 'Osmân 'Alî

İrişüp geldiler anlar iy velî

229. İbrâhîm içün 'azîm yaş dutdılar

Cümlesi öz hâlini unutdılar

230. Bir giriv qopdı ki anda nâgehân

Göge çıqdı anda feryâd u figân

231. Muştafâ buyurđı 'Osmân'a ki var

Gasl idüp İbrâhîm'i kefene şar

---

⁵⁷ Beytin vezni bozuktur.

⁵⁸ "Yeryüzünde bulunanların hepsi fânidir." er-Rahmân 55/26.

232. Girdi içeri bir niçe aşhâb-ıla

Gördi İbrâhîm yatur esbâb-ıla

233. Duttılar yirden anı kaldurdılar

204/b

Bir kazğana ılı şu taldurdılar⁵⁹

234. Götürüp İbrâhîm'i getürdiler

Teneşir tahtasına yaturdılar

235. Arkasından tonlarını şoydılar

Üzerine ılıca şu koydılar

236. Yudı 'Osmân kendü eliyle anı

Akıdup yaş yirine gözden kanı

237. Pâk tahâret birle âbdest aldurur

Kefen şarup teneşirden kaldurur⁶⁰

238. Aldılar namâzgâha getürdiler

Ulu kiçi bağlayup el turdılar

239. Turdı ilderü Muştafâ oldı imâm

İktidâ itdiler aña hâşş u 'âm

240. Medîne halkı ser-â-ser geldiler

İbrâhîm'ün namâzını kıldılar

241. Gökde melekler bile şaf oldılar

Her biri biñ hasenâtlar buldılar

⁵⁹ İkinci mısraın vezni bozuktur.

⁶⁰ İkinci mısraın vezni bozuktur.

242. Başlarında nahşını götürdiler

Âhîret menziline getürdiler

243. Kendü mübârek eliyle Muştafâ

Laḥda ḳodı anı ol kân-ı şafâ

244. Çün İbrâhîm'i Ḥaḳ'ına ḳodılar

Üstine 'aşr-ı Ḳur'ân oḳudılar⁶¹

245. Daḫı topraḡ-ıla örtüp gitdiler

Her biri anuñ ġırāsın itdiler

246. Gitmedi bir dem oturdu Muştafâ

Du'â ḳıldı el götürdi Muştafâ

247. Didi yâ Rab luṭf iḫsân eylegil

Ḳabr şorgusını âsân eylegil

248. Ol sâ'at iki ferîştehler gelür

İbrâhîm'e ḳabr su'âlin ḳılır

249. Birisi eydür aña "men Rabbüke"⁶²

Birisi eydür vü "men Nebiyyüke"⁶³

250. Emr-i Ḥaḳ'la cân gelür cisme girür

205/a

Ḳaldurur baş anı İbrâhîm görür

251. İki heybetlü melekler geldiler

Her biri bir dürlü su'âl ḳıldılar

---

⁶¹ Birinci mısraın vezni bozuktur.

⁶² Rabbin kimdir?

⁶³ Peygamberin kimdir?

252. Yiri yırtta yırtta gelürler idi
Ne itdünse bulursın dirler idi⁶⁴
253. Bunlaruñ isimlerin bil iy dilir
Biri Münker'dür anuñ biri Nekir
254. İbrâhîm eydür ki Rabbüm ol durur
Raḥmet eyler fazlı igen bol durur
255. İki leyyin bir su'âl eylediler
Bu sözi İbrâhîm'e söylediler
256. Ya senüñ peygamberüñ kimdür 'aceb
Tañrı'ı ne dîn-ile kılduñ taleb
257. İbrâhîm dutuldı söyleyümedi
Atamdur peygamberüm diyümedi⁶⁵
258. Muştafâ geldi ilerü söyledi
Taşradan oğlına telkîn eyledi
259. Didi iy cānum cānı tiz söylegil
Bunlara peygamber atamdur digil
260. İbrâhîm eydür benüm peygamberüm
'Ālemüñ faḥrı atamdur rehberüm
261. Telkîn ol vaqıtden berü qaldı bize
Biz kitābdan işidüp didük size

⁶⁴ İkinci mısraın vezni farklıdır. (Mefā'ilün / Mefā'ilün / Fe'ülün)

⁶⁵ İkinci mısraın vezni bozuktur.

262. Sirācu'l-ķulüb dimişler bir kitāb

Andan açıldı bize bu fetḥ-i bāb

263. Muştafā oğına böyle olıcaķ

Ya senüñ ḥālüñ nice olur öliceķ

264. Fıkr idüp ol günleri yād eylegil

Vir şalavāt rûhını şād eylegil

265. Muştafā andan maķāmına gelür

Oturur gönli biraz maḥzün olur

266. Her işi çün kıldılar oldu temām

Geldi Cibrîl Rasûl'e virdi selām

267. Cānib-i Haķ'dan irişdi Cebrā'îl

205/b

Didi yā Aḥmed selām itdi Celîl

268. Cebrā'îl yaş tonını giymiş kara

Haķ selāmın getürüp Peyğamber'e

269. Haķ Te'ālā luṭf [u] iḥsān işledi

Ķamu ümmetüñ saña bağışladı

270. Ne murāduñ var dağı kılgıl taleb

Böyle buyurdu o Ķādir Haķ Çalab

271. Ümmetüñ-çün ođluñı terk eyledüñ

Haķ'la mu'āmele'i berk eyledüñ

272. Rasûl eydür ümmetüm gerek baña

Ķurbān olsun ma'sûm İbrāhîm aña

273. Ol Kerîm'dür çün bu luḡfi işledi
Ümmetin Ḥabîbine bağısladı
274. Sevdügin terk itmeyince bir kişi
Diledügin bulmaz ol bitmez işi
275. Sevdüğüni sen daḡı terk eylegil
Âḡiret tedbîrini berk eylegil
276. Diñle imdi yâ Muḡammed ümmeti
Ol seniñ-çün çekdi bunca zaḡmeti
277. Aña lâyıḡ sen daḡı bir dirlik it
Âḡiretde anuñla ḡoş birlik it⁶⁶
278. Yâr-ıla yâr olmaḡa dirlik gerek
Dost işin işlemege birlik gerek
279. Qırşehirlü 'İsâ'nuñ dirliḡi yoḡ
İllâ ḡazretde anuñ ḡünâhı çoḡ
280. İy Kerîm anuñla sen luḡf işlegil
Muḡtafâ'ya yazuḡın bağıslagil
281. Dirliḡümüz arı kıll sen iy 'Azîz
Cânumuzı ḡazretünde kıll temîz
282. Dirliḡi yoḡ kiřiniñ işi ḡarâb
Olisardur menzili âḡir türâb
283. Kimseye ḡalmaz bu dünyâ iy yiḡit
Bir ḡayâldür tîz ḡiçer sözüml işit

⁶⁶ İkinci mısram vezni bozuktur.

284. Dünyāya her kim gelür gitmek gerek 206/a
Ölmek için pes yarağ itmek gerek
285. Ağlanalum bizüm içündür ölüm
Böyle hüküm itdi Hudā biz n'idelüm
286. Yok buña bir çāre illā kim Şabūr
Şabr iderseñ raḥmet ide ol Ğafūr
287. Tañrı'nuñ dostlarına budur nişān
Şabr ider derd ü belāya her zamān
288. İster iseñ Tañrı dostı olmağa
Yarın anda istedügin bulmağa
289. Yaḥşı dirlik ile dosta iresin
Yarın anda Haḫ cemālin göresin
290. Ol Muḫammed hürmeti-çün yā Ğanī
Raḥmet eyle okuyanı yazanı
291. Enbiyā yüzi şuyına yā Kerīm
Raḥm kıl sensin 'Alīm ü hem Raḥīm
292. Muştafā'nuñ ol ulu adı için
Hem anuñ āli vü evlādı için
293. Gözlerüñ yaşını ırmağ idesin
Kendüñi şamudan ırağ idesin
294. Oğlunu terk itdi ol senüñ için
Vir şalavāt sen daḫı anuñ için

295. Hâk Rasûlinüñ adını işide

Hâli anuñ nice olur işi de

296. Şalavât virmeye taķşîrlık ide

Cennete girmeye tamuya gide

297. Zîre ol mü'min degüldür Müslümân

Ümmetinden olmaya ehl-i îmân

298. Lâzım olan ümmete oldur müdâm

Şubh u şâm dir eş-şalâtü ve's-selâm

299. Hayr-ıla hatm oldı bunda bu kelâm

Vir Rasûl'üñ rûhına yüz biñ selâm

Sonuç

İslamiyet'in kabulü ile birlikte hem biçim hem de muhteva açısından yeniden şekillenen Türk edebiyatının inkişafında, manzum dinî hikâyeler önemli bir yere sahiptir. Kaynağını Peygamber kıssalarından, İslam menkıbelerinden, mucize ve kerametlerden alan bu anlatılar, dönemin en çok rağbet gören edebî mahsüllerindendir. İslam dininin kaidelerini halka öğretmek; dinî faziletleri, ahlakî meziyetleri bireyin yaşam tarzı hâline getirmek bu eserlerin temel hedeflerinden biridir. Yazıldıkları dönemin manevi duyuş tarzını, şiir zevkini, imla hususiyetlerini günümüze ulaştıran bu eserlerin, yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde pekçok yazma nüshası mevcuttur. Bu nüshaların tespit ve neşri, Anadolu İslamî Türk edebiyatının kuruluş dönemini aydınlatması açısından oldukça mühimdir.

Makaleye konu olan *Destân-ı İbrâhîm* de Anadolu İslamî Türk edebiyatının teşekkül devresine ait manzum hikâyelerden biridir. Bu manzumelerin sözlü ortamda yayılmaları, müelliflerinin tespitini zorlaştırmış, yazma nüshalarda yer alan isimlerin; eserin söyleyeni mi, yazanı mı, anlatıcısı mı olduğu yönünde şüpheler doğurmuştur. *Destân-ı İbrâhîm*'in pekçok nüshasında herhangi bir isim yer almazken makalede incelediğimiz nüshada olduğu gibi Kırşehirli İsmâ'nın adının yer aldığı nüshalar da mevcuttur. Bugün Kırşehirli İsmâ'ya atfedilen dört manzum eser bulunmaktadır. Bunlar; *Mi'râciyye*, *Destân-ı İsmâîl*, *Hikâyet-i Şuhmâ* ve bu makalenin konusunu teşkil eden *Destân-ı İbrâhîm*'dir. Bu çalışmada *Destân-ı İbrâhîm*'in Ankara Millî Kütüphanede bulunan 06 Mil Yz A 2664/7 yer numaralı nüshası incelenmiş ve bu nüshanın transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

Eserin farklı nüshalarını değerlendiren çalışmalar incelendiğinde, metnin ortalama 100-120 beyitten oluştuğu görülmektedir. Ankara Millî Kütüphanedeki 06 Mil Yz A 2664/7 numaralı nüsha 299 beyitten müteşekkildir ve *Destân-ı İbrâhîm*'in şimdiye kadar tespit edilmiş en hacimli nüshasıdır. Bu yönüyle hem daha önce incelenen nüshalardaki kurgu ve tahkiye problemini ortadan kaldırmakta hem de şaire dair yeni bilgiler ihtiva etmektedir.

Mesnevi nazım şekliyle yazılmış olan bu eserde, aruzun remel bahrinin “fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün” kalıbı kullanılmıştır. Dili, sade ve anlaşılırdır. Eser; söz fazlasından uzak, maksadı ifade etmeye yeterli hacmiyle de dönemin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Zira bu tarz metinler; camilerde, tekkelerde, konaklarda, ordugâhlarda düzenlenen toplantılarda; halkı eğitmek, dinî bilinci yerleştirmek için fakihler, kıssahanlar, şeyyadlar, muarripler, meddahlar tarafından dinleyici ile buluşturulmuştur. Bir toplantı süresince bitmeye uygun hacimde olmaları ise onları daha işlevsel kılmıştır.

Eser, yazıldığı dönem olan, Eski Anadolu Türkçesinin ses ve şekil özelliklerini taşımaktadır. İncelediğimiz nüsha, imlasının sağlam, müstensihinin özenli olmasıyla da literatürde önemli bir yere sahiptir. Bu da metin üzerinde sağlam dil çalışmalarının yapılabilmesine zemin hazırlamaktadır.

Kaynakça | References

- Aksoy, Ömer Asım vd. *Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009.
- Baştürk, Şükrü. “Destan-ı İbrahim ve Dil Özellikleri”. *Uluslararası Tarih, Kültür, Dil ve Sanat Bağlamında Bitlis Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. ed. Fırat Ünsal. 907-945. Bitlis: Bitlis Eren Üniversitesi, 2023.
- Çavdar, Yıldırım. “Hazret-i Peygamberin Oğlu İbrahim’in Ölümü Üzerine Yazılmış Bir Manzume”. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları*. ed. Tahsin Tapu vd. 480-487. Ankara: Çizgi Kitabevi Yayınları, 2018.
- Çubukçu, Asri. “İbrâhim”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* 21/273-274. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Deniz, Sebahat. “Halk ve Divan Şiiri Müşterekleri Açısından Hz. İsmail’in Kurban Edilmesi Kısası: Zileli Perverî ve Aksaraylı İsâ Örneği”. 5. *Tokat Sempozyumu I-II*. ed. Coşkun Yılmaz. 427-461. İstanbul: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, 2023.
- Gülüm, Emrah. “Türk Edebiyatı’nda Mi’râcnâmeler Üzerine Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bibliografya Denemesi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/35 (2014), 105-111.
- Güneş, İsmail. “Aksaraylı İsâ”, *e-aksaray Ansiklopedisi*. (Erişim 26.08.2024) <https://e-sehir.aksaray.edu.tr/2021/01/13/aksarayli-isa/>
- İbrahim Hakkı Konyalı. *Âbideleri ve Kitabeleri ile Aksaray Tarihi I-II*. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası, 1974.
- Kocatürk, Vasfi Mahir. *Türk Edebiyatı Tarihi Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi*. Ankara: Edebiyat Yayınevi, 1964.
- Koncu, Hanife. “Edebiyat-Tarih Bağlamında Bir Mesnevi: “Dâstân-ı Vefât-ı İbrâhîm””. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 4 (2001), 135-168.
- Korkmaz Bulut, Türkan. “Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Bir Eser: Aksaraylı İsâ, Destân-ı İsmâîl [06 Mil Yz A 6823/5]”. *Journal of Old Turkic Studies* 4/2 (Haziran 2020), 306-375.
- Korkmaz, Şenol. “Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Bir Hikâye: Aksaraylı İsâ: Hikâyet-i Şuhmâ [06 Mil Yz A 6823/2]”. *Journal of Old Turkic Studies* 4/1 (Ocak 2020), 98-151.
- Korkmaz, Şenol. *Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Manzum Hikâye Mecmuası (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin ve Tıpkıbasım)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.
- Köktekin, Kazım. “Kırşehirli İsa’nın Dâstân-ı İbrâhîm’i ve Dili”. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 16 (2001), 13-26.
- Kur’ân Yolu*. Erişim 29 Ağustos 2024. <https://kuran.diyamet.gov.tr>
- Kuzubaş, Muhammet. “Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik)”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1/2 (Kış 2008), 322-330.
- Mazıoğlu, Hasibe. “Türk Edebiyatı, Eski”. *Türk Ansiklopedisi*. 32/80-134. Ankara: MEB Yayınları, 1982.

- Öğüt, Salim. “Ebtah”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/82-83. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Özdemir, Sema. *Aksaraylı İsa'nın Mi'râciye'si*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1996.
- Özdoğan, Kevser. *H. Peygamber'in Çocukları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Paçacıoğlu, Burhan. *VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2016.
- Şener, Ayşe. *Kitâb-ı Dâstân-ı İbrâhîm (Metin-İnceleme-Sözlük)*. Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Türker, Çiğdem. *Manzum Halk Hikâyeleri (İnceleme-Metin-Dizin)*. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Uysal, Yasin-Leblebici, Pınar. “Dâstân-ı Şahme'nin Paris Nüshası Üzerinde Bir İnceleme”. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi* 5/2 (Ağustos 2021), 838-857.
- Uzun, Mustafa İsmet. “Mi'râciyye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* 30/135-140. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Yastı, Mehmet-Tursun, Ayşe. “Kırşehirli İsa'ya Ait Yeni Bir Dâstân-ı İbrâhîm Nüshası ve Dili”. *SEFAD* 48 (Aralık 2022), 73-99.
- Yıldız, Ömer. *Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki BY7890/4 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve İncelemesi (1b-75a)*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

